
MŰHELYTANULMÁNYOK

DISCUSSION PAPERS

MT-DP – 2015/20

**A 2010-14 közötti államosítások történelmi
előzményei Magyarországon,
1722-1962**

MIHÁLYI PÉTER

Műhelytanulmányok
MT-DP – 2015/20

MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
Közgazdaság-tudományi Intézet

A 2010-14 közötti államosítások történelmi előzményei Magyarországon, 1722-1962

Szerző:

Mihályi Péter
külső munkatárs
Magyar Tudományos Akadémia
Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
Közgazdaság-tudományi Intézet

intézeti tanszékvezető egyetemi tanár
Pannon Egyetem - Gazdaságtudományi Kar - Pénzügytan Intézeti Tanszék

vendégprofesszor
Közép-Európai Egyetem (CEU)
E-mail: peter@mihalyi.com

2015. április

ISBN 978-615-5447-81-5
ISSN 1785-377X

Kiadó:
Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
Közgazdaság-tudományi Intézet

A 2010-14 közötti államosítások történelmi előzményei Magyarországon, 1722-1962

Mihályi Péter

Összefoglaló

Napjaink egyik izgalmas kérdése, hogy mekkora a jelentősége a 2. és 3. Orbán-kormány 2010 óta meghozott központosítási és államosítási döntéseinek. Egy korábbi tanulmányomban - Mihályi (2015) - bemutattam, hogy ami hazánkban a közelmúltban lejátszódott, ahhoz hasonló esetenként más poszt-szocialista országokban is történtek. Az is tény, hogy alkalmanként már az 1990-2010 között működő magyar kormányok is rákényszerültek az egyszer már privatizált vállalati vagyon visszaállamosítására – jóllehet annak a 20 évnek az alapvető trendje a privatizáció volt. Azt viszont nem vizsgáltam, és mások sem vizsgálták, hogy a magyar társadalom, a közvélemény miért fogadja közönyösen, sőt inkább helyeslően azt a gazdaságpolitikai fordulatot, ami 2010 után bekövetkezett.

Az egyik lehetséges válasz az, hogy ehhez szokott hozzá az ország. A modernkori magyar történelem utolsó 300 éve, melynek főbb állomásait – jobbágyfelszabadítás, Tanácsköztársaság, 1945-ös földosztás és államosítás - már az általános iskolában megtanultuk, valójában vagyonekobbzások sorozata volt. Tárgyunk szempontjából másodlagos jelentőségű, hogy egy adott történelmi pillanatban az államosítás helyes döntés volt-e; az éppen regnáló kormánynak volt-e más választása, hogy az ország pillanatnyi állapota vagy nemzetközi kötelezettségek diktálták-e a meghozott intézkedéseket, vagy csak rövidtávú, hatalmi szempontok sugallták a magántulajdon elkönfiskálást, az államadósság törlesztésének felfüggesztését, a felhalmozott pénzmeztakarítások elértéktelenítését stb. De egyoldalú értékelés lenne az is, ha minden lépésért a külső körülményeket okolnánk. A döntéshozók egyszerre voltak foglyai koruk, osztályuk ideológiájának, előítéleteinek, ám egyúttal hatalommal és eszközökkel felruházott propagátorai is ezeknek a gondolatoknak.

Az egymást követő vagyoni redisztribúciók a magyar társadalom és gazdaság történelmi lemaradását voltak hivatva leküzdeni. A mindenkori döntéshozók meg voltak győződve arról, hogy amikor államosítanak, akkor a hazát és a haladást is egyszerre szolgálják. Csak éppen azt nem vették észre, hogy ezek az intézkedések - *nolens-volens* – rombolják a magántulajdont és a jogállamiság eszményét, illetve az állam legitimitásába helyezett társadalmi bizalmat.

Tárgyszavak: gazdaságtörténet, államosítás, szocializálás, kárpótlás, földreform, Tanácsköztársaság, visszamenőleges jogalkotás

JEL kód: N4, P20, P26, P31, P51

The historical precedents of the 2010-2014 nationalizations in Hungary, 1722 – 1962

Péter Mihályi

Abstract

One of the intriguing questions of our times is the importance of the centralization and nationalization campaigns of the 2nd and 3rd Orbán-government carried out since 2010. In an earlier working paper – Mihályi (2015) – I demonstrated that similar policy steps were occasionally taken in other post-socialist countries, too. It is also a known fact, that the subsequent Hungarian governments in the 1990-2010 period were also forced in some cases to renationalize already privatized firms – although the main trend of policies was privatization. However, in my earlier work a logical question was ignored, namely why this U-turn has been so far so easily accepted by the Hungarian society at large and many opinion leaders both on the political left and political right.

One conceivable answer is that this is what the Hungarian people have been accustomed to. The history of the past 300 years was nothing else but a sequence of nationalizations and confiscations, and the milestones of this have been taught with proud already in the elementary schools for generations.

From the perspective of the present paper, it doesn't matter whether the nationalizing governments could have made different decisions; whether they were pressed by outside forces or acted independently. It will be shown that the decision-makers were both prisoners of their own epoch and the ideology of their social classes, but at the same time they were also authoritative diffusers of their own ideologies through politics, education and the media.

The subsequent asset redistributions in the modern economic history of Hungary aimed at accelerating the country's economic development and catching up with the more advanced economies. Unfortunately the decision-makers didn't realize that these measures – *volens volens* - undermined the idea of private property, the rule of law and the trust vis-à-vis the state itself.

Keywords: economic history, nationalization, socialization, restitution, land reform, retroactive legislation.

JEL classification: N4, P20, P26, P31, P51